

Per Dalgård
Putin og Ruslands ukontrollable demokrati
Informations Forlag 2012
207 sider
kr. 249

Denne bog bærer præg af, at såvel forfatter som forlag har haft et kissejav med at få den på gaden hurtigst muligt. Måske pga. præsidentvalget? Under alle omstændigheder havde den haft godt af at simre lidt længere i gryden. Det vender jeg tilbage til.

Per Dalgård er - ved siden af at være Dagbladet Informations mangeårige Ruslands-medarbejder – kendt som en dygtig litterat og særdeles kompetent oversætter af russisk litteratur. Han har endvidere i forbindelse med sit arbejde på Information rejst overordentlig meget i det store land. Og jeg kan kun med hjertet samtykke, når Dalgård side 26 beklager, at ikke-fremmedsprogskyndige, men ellers skarpe og veloplyste russiske eksperter som regel forsvinder i vestlig uvidenhed og Vestens manglende ønske om at forstå, hvad der driver russerne i en anden retning end den, vi ønsker.

Forfatteren skriver videre, at vi er tilbøjelige til at glemme, at ”russerne taler og tænker på russisk, og at de ikke er vesteuropæere eller amerikanere, men russere med deres egen storslåede og dramatiske kultur og baggrund. Når man studerer vestlige medier --- er det, som om de er skrevet af en gruppe CIA-cowboys uden ringeste forståelse for situationen, historien og virkeligheden i verdens største land. For at forstå, hvad der foregår i landet, uanset hvor dygtig en journalist eller forsker, man er, så må man kunne sproget. Det er en simpel sandhed, som vi i Danmark har glemt”. Hvor rigtigt sagt. Sådan skal det siges – hverken mere eller mindre.

Da Boris Jeltsin på årets sidste dag i 1999 tog fusen på alle ved at overdrage præsident-magten til sin nys udnævnte regeringschef, Vladimir Putin, havde han valgt en mand med – skulle det vise sig - mange esser i ærmet. Først og fremmest var Putin ny og uprøvet og dermed foreløbigt ukompromitteret i politik – ikke nogen dårlig egenskab i russiske vælgeres øjne. Men Putin var også manden, der havde viljen og – skulle det vise – i lige mål evnen til at genoprette Rusland både indadtil og udadtil. 1990’ernes enorme udsalg af offentlig ejendom og private ejendomstyper, den internationale finanskapitals kvælergreb og en anarkistisk politisk frihed, der gik under navnet demokrati, havde fået russerne til at længes efter noget så banalt som ro i gaderne, lov og orden i samfundet samt – ikke mindst - genoprettelse af deres egen værdighed og deres lands anseelse i verden.

Den nye præsident kunne levere varen. Det havde han allerede som regeringschef demonstreret – resolut og brutalt - overfor de oprørske tjetjenere. Og i en helsidesartikel den 31. december 1999 i avisen Nesavisimaja Gaseta havde den såkaldt ”ukendte” og ”gådefulde” Putin i fuld offentlighed skitseret konturerne af sit politiske univers og program. Stikordene var en stærk og handlekraftig stat som den vigtigste drivkraft i enhver form for forandring. Stikordene hed også patriotisme, en naturgiven stormagtsstatus, genoprettelse af Ruslands sande traditioner, værdier og interesser som rettesnor for statens ageren samt social solidaritet. Under et ville Putin give Rusland ”en værdig fremtid”, styret af ”lovens diktatur”.

Denne anmelder kaldte før præsidentvalget i marts 2000 Putin for ”en civiliseret jernnæve i svøb” – og jeg er egentlig den dag i dag ganske glad for den benævnelse. For, jeg synes, den holder. Per Dalgård synes i det store og hele at bifalde.

Dalgård lægger ud med stereotypen ”det gådefulde Rusland”, men ender alligevel med at fastslå, at landet trods alt har udviklet sig i en mere rationel og forståelig retning under Gorbatjov, Jeltsin og makkerparret Putin/Medvedev. Rusland er blevet globaliseret, demokratiseret, moderniseret og mere gennemskueligt. Putins ”kontrollerbare demokrati” er imidlertid ved at komme ud af hans kontrol, han vil få det svært i den kommende valgperiode og kommer til at møde alvorlig modstand. Dalgårds bud er, at det ikke vil lykkes Putin at fortsætte ret længe som præsident, maksimalt en periode. ”Demokratiet er ved at tage over i Rusland”, håber han side 8.

Putin er i mange henseender Dalgårds helt. Men hans tid er ved at rinde ud. Dalgård argumenterer for, at Putins hårde linje var nødvendig en tid, hvis Rusland skulle udvikle sig til et reelt demokrati. Men han giver kun Putin højst seks år. De demokratiske kræfter vil ikke kunne kontrolleres længere. Under Putin-Medvedev er der nemlig skabt en stor og moderne middelklasse, der ikke længere vil finde sig i Putins ”vertikale magt”, som derfor vil blive afløst af et sandt demokrati. Folk i de nye generationer vil ikke længere finde sig i at blive behandlet som børn. de går på gaden for bl.a. at protestere mod valgsvindler. De er unge og veluddannede, men de er også splittede både hvad angår kandidater og politik. Deres platform er internettet og andet af nutidens kommunikations-isenkram.

Jeg har i årenes løb hørt så mange veluddannede, velorienterede og begavede russere sige, at man blot skulle igennem denne eller hin barske periode, gerne med en stærk mand i spidsen, så ville paradiset, undskyld, det gode samfund eller demokratiet vinke lige om hjørnet. Det slog sjældent til. Og i dag er situationen stadig den, at det finmaskede civilsamfund, der er den afgørende forudsætning for et sandt demokrati, mangler i dagens Rusland. Putin har endog – ikke mindst takket være sit ”direkte og

personlige” engagement i samfundslivet – kortsluttet den politiske proces, jfr. Anna Arutunyan's bog ”Mystikken om Putin”, 2012.

Dalgård ser mange lighedspunkter mellem Putins Rusland og Charles de Gaulles 5. franske republik fra 1968. Begge skulle i den optik være grundlæggere af et ægte demokrati. Nærværende anmelder kan godt følge pointen, men mener dog, at ulighederne klart skygger for lighederne.

På trods af eventuel svindel er det næppe forkert at sige, at Putin ved valget i marts blev foretrukket af et komfortabelt flertal – det officielle tal var næsten 64 % af stemmerne. Dalgård antyder, at Putin kan blive nødt til at forlade embedet før valgperiodens udløb i 2018. Umiddelbart stiller man spørgsmålet. Hvordan skal det ske? Vel ikke ved revolution eller andre udemokratiske metoder – al den stund, samfundet jo er blevet mere demokratisk

Bogen er som helhed meget ujævn. Man savner gennemgående analyse af og dokumentation for de faktorer, der ligger bag forfatterens påstande. Mange kapitler bærer endvidere præg af flittigt genbrug. Af Dalgårds avisartikler. Umiddelbart er der ikke noget galt ved det, men så er det også absolut nødvendigt med konsekvensrettelser. De mangler i stort tal i bogen. Resultatet er gentagelser ud i det ulidelige. En korrekturlæser ville også have gjort underværker. Teksten skæmmes af mange stavfejl, også – hvilket er utilgiveligt - i navnestoffet.

Når det er sagt, skal det også understreges, at der på bogens første halvhundrede sider anslås mange gode og tankevækkende takter. Men melodien udebliver. Resten af bogen, der skulle have foldet melodien ud, hæver sig kun sjældent over det dagsaktuelle, jfr. ovenfor.

Lad mig slutte, hvor jeg begyndte. I indledningens citat taler Per Dalgård om russernes ”egen storslåede kultur og baggrund”. Og antyder måske dermed, at den rummer noget unikt og særligt. Den russiske kultur og især Ruslands politiske kultur adskiller sig fundamentalt fra den vesteuropæiske. Den rummer stort set ingen demokratiske træk. Hverken i den politiske litteratur eller i skønlitteraturen. Når derfor også Dalgård taler rosende om en Peter den Stores, en Katharina den Andens, en Aleksander den Førstes eller en Aleksander den Andens forsøg på en europæisering af Rusland, glemmes ofte, at den sjældent rummede demokratiske træk som f.eks. voksende politisk frihed eller almen adgang til skolegang, at de kun berørte befolkningens allerøverste top, og at der var en afgørende forskel på den russiske og den vesteuropæiske form for enevælde.

Hvor vores enevælde var funktionel og dynamisk, var det russiske selvherskerdømme institutionel og statisk. Hvor vores enevælde udvikledes og afvikledes i takt med samfundets udvikling, forblev det russiske selvherskerdømme stort set uforandret indtil 1917. For dernæst at blive afløst af det kommunistiske blodigt tragiske eksperiment. Men vi skal heller ikke glemme, at Sovjetunionen også fostrede en Gorbatsjov, som Vladimir Putin i sine visioner slægter mere på, end efterfølgeren Jeltsin.

Per Dalgård har sammenfattende skrevet en bog, der indeholder et righoldigt materiale, der vidner om hans store kendskab til russisk kultur og politik. Men hans viden forbliver langt hen ad vejen uforløst ved ikke at blive sat ind i en større sammenhæng. Desuden skæmmer sprogligt og formelt sjusk desværre bogen.